

ВИКОРИСТАННЯ АНТИКРИЗОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ЗАДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТА ПОПОВНЕННЯ ФОНДУ БІБЛІОТЕК

Михайло Полтавець,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Науковий керівник –

кандидат наук із соціальних комунікацій,

завідувач кафедри реклами та зв'язків з громадськістю

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

Владлена Мироненко

Антикризова комунікація завжди була актуальною темою для будь-якого підприємства чи галузі, що має наміри закріпитись на ринку. А отже й бібліотеки, які є усталеним джерелом знань та існують протягом багатьох століть, не є виключенням та мають власні методи боротьби з кризовими ситуаціями.

Враховуючи кризи останніх років (пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення 2022 р.) можна припустити, що те, як вони впливають на державу чи будь-яку установу або організацію так само залишає свій відбиток й на бібліотеках. Одним з наслідків таких криз стала відсутність бюджету на комплектування бібліотечних фондів у 2022 р.

Комплектування є важливою частиною будь-якої бібліотеки, адже саме літературне наповнення закладу є одним з основних двигунів розвитку та заохочення цільової аудиторії до відвідування, а також надає можливість розвитку в різноманітних напрямках, незалежно від основного спрямування закладу. Тож будь-яка затримка з наповненням фондів є критичною та призводить до стагнації, а вирішення подібних проблем є надважливим для існування бібліотеки.

За класичним сценарієм бібліотеки мали офіційні джерела комплектування: активно отримували підтримку від програм Міністерства культури та інформаційної політики (МКІП) України, що стосувались поповнення бібліотечного фонду. Держава закупляла у видавництв книжки й розподіляла поміж бібліотек. Так, Україн-

ський інститут книги при МКІП у рамках державних програм з підтримки книговидавничої справи (Програми поповнення фондів публічних бібліотек та надання грантів інституційної підтримки для українських видавців) у 2020 р. закупив понад 380 тис. книг для 606 публічних бібліотек на суму понад 47 млн гривень та видав гранти інституційної підтримки 97 видавцям на суму понад 81 млн гривень [2].

Такі програми активно запроваджували й іноземні партнери, що сприяло поповненню зарубіжною літературою. Наприклад, «Польська полиця в Україні» – колаборація МКІП України з Міністерством культури Польщі, що дарувало книжки польських письменників українською мовою.

Коли почались ускладнення у зв'язку з COVID-19, книготека отримувала менше фінансування від держави, а криза 2022 р. взагалі анулювала його. Тоді, залишившись без звичної офіційної підтримки, постала потреба в пошуку альтернативних джерел комплектування, використовуючи антикризові комунікації.

Першим кроком стало налагоджування комунікації з видавництвами. Створення певної електронної бази українських видавництв, до якої входили їх адреса (фізична) та електронні ресурси (сайти, соціальні мережі). Бібліотеки почали напряму звертатись з проханням допомогти або подарувати книгу, а комунікація відбувалась, здебільшого, напряму, через електронну пошту, прибираючи посередників у вигляді волонтерів чи умов програми поповнення.

Найрозповсюдженішою формою співпраці з видавництвами стала розсилка. Після підписки на неї заклад отримує певні переваги: отримання усіх новинок видавництва та завчасне сповіщення про якісь акції (наприклад, акційний розпродаж у видавництва «Ранок», що відбувається за формулою «1+1=3»).

Також, окремим пунктом видавництва проводять спеціальні розіграші саме для бібліотек, як-от видавництво «Ранок» активно використовує цей метод. Такі акції іноді відбуваються й в ігровій формі (наприклад, невеличка вікторина, де треба відповісти на певні питання про книги видавництва).

В більшості бібліотек зазвичай діє постійна акція «Подаруй

бібліотеці книгу», але окрім цього існують й всеукраїнські дні присвячені цій акції. Саме на них найактивніше відгукуються вітчизняні видавництва («Рідна Мова», «Лілея», «Кліо», «Видавництво Однієї Книги» тощо). Водночас завдяки такій акції з'являється ще додаткове джерело наповнення бібліотеки – відвідувачі, що так само дарують книжки.

Подібні шляхи комунікації з видавництвами є надважливими, адже таким чином бібліотеки отримують книги, відбувається співпраця та проведення різних акцій. До прикладу, Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді імені М. Светлова провела онлайн-захід у колаборації з видавництвом «Віват», де відвідувачі бібліотеки могли ознайомитись з книгами та структурою роботи видавництва.

Дуже важливою складовою став постійний моніторинг електронних ресурсів благодійних організацій, як-от БФ «Бібліотечна країна» та ВГО Українська бібліотечна асоціація. В результаті бібліотеки можуть отримувати благодійну допомогу з оновленням свого фонду, виразивши потребу в цьому. Так, Українська бібліотечна асоціація в партнерстві з фондом «Бібліотечна країна» у січні 2023 р. оголосила Конкурс заявок на отримання благодійної допомоги «Працюємо на перемогу» для підтримки українських бібліотек під час війни. Кошти на допомогу отримані від благодійних внесків американців до «Фонду підтримки українських бібліотек» Американської бібліотечної асоціації [1].

Активно проводяться заходи в стінах книготек із запрошенням авторів книг, що є ще одним джерелом комплектування бібліотечного фонду – подарунки від письменників. Це є прикладом взаємовигідної співпраці: для бібліотеки – нова література, а для авторів – певна реклама та більше розповсюдження їх творчості.

Одним із класичних джерел наповнення, що вистояло перед обличчям криз, є обмінно-резервні фонди, принцип роботи яких зав'язаний на комунікації між бібліотеками. Наприклад, у разі, якщо заклад має декілька примірників однієї книги, він може обміняти її з іншим, аби отримати потрібну літературу.

Враховуючи усе перераховане й зважаючи на сучасні умови, можемо виділити наступні головні джерела комплектування

бібліотечних фондів у 2024 р., що з'явилися завдяки антикризовим комунікаціям: видавничі та торговельні організації; автори літератури бібліотеки; читачі бібліотеки; закупівля книг (в меншому обсязі, на менший бюджет); обмінно-резервні фонди між бібліотеками; культурно-освітні проекти; Всеукраїнські акції або проекти (коли вони проводяться); співпраця з благодійними організаціями.

Отже, антикризові комунікації є важливими в підтримці розвитку будь-якої організації, незалежно від її типу. На прикладі бібліотек та їхній несталій структурі наповнення фондів можна побачити наскільки важливою для розвитку й самостійності організації є антикризова програма та яким чином вона надає нові можливості в діяльності.

Список використаної літератури

1. Горчинська В. Як бібліотеки поповнюють фонди під час війни. 14.03.2023. *Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого*. URL: <https://oth.nlu.org.ua/?p=7265>.
2. У 2020 році УІК закупив 380,9 тис. книг для публічних бібліотек і видав 81,4 млн грн для підтримки видавничої галузі. 05.02.2021. *Український інститут книги*. URL: <https://ubi.org.ua/uk/news/kategoriya-2/publiczni-biblioteki-torik-popovnilis-827-nazvami-knizhok-uik>.